

Київський університет імені Бориса Грінченка
Історико-філософський факультет
Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ

« 01 » 09 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ: ПОЛІТИЧНА ФІЛОСОФІЯ**

для студентів

спеціальності	052 «Політологія»
освітнього рівня	першого (бакалаврського)
освітньої програми	052.00.01 «Політологія»

Київ – 2021

Розробники:

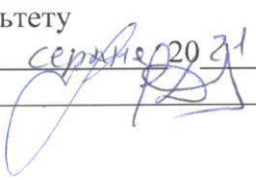
Пасько Ярослав Ігорович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Історико-філософський факультет Київський університет імені Бориса Грінченка.

Викладач:

Пасько Ярослав Ігорович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Історико-філософський факультет Київський університет імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії Історико-філософського факультету

Протокол від 31 серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 052.00.01 Філософія

17.09.2021 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми

 Пасько Ярослав Ігорович

Робочу програму перевірено

18.09.2021 р.

Заступник декана Завадський В.М.

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	3 / 90	
Курс	2	
Семестр	4	
Кількість змістових модулів з розподілом:	3	
Обсяг кредитів	3	
Обсяг годин, в тому числі:	90	
Аудиторні	42	
Модульний контроль	6	
Семестровий контроль	5	
Самостійна робота	37	
Форма семестрового контролю	екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є вивчення основ політичної філософії, усвідомлення проблем, які вона має вирішувати, розуміння методології дослідження політичної реальності.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей освітньої програми підготовки:

ЗК-02	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності. Володіння базовими загальними знаннями в сфері політичної науки, основними політологічними поняттями, знання закономірностей та тенденцій функціонування політичних систем, різних форм держав.
ФК-02	Базові знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології: <ul style="list-style-type: none">- фундаментальні знання з політичної теорії до розв'язання кількісних та якісних задач з аналізу політики та поточного політичного аналізу;- ключові принципи функціонування та закономірності розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн і регіонів; базові особливості реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту функціонування та взаємодії.
ФК-03	Вільне володіння базовим категорійно-поняттєвим та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки: <ul style="list-style-type: none">- теоретико-методологічна та категоріальна обізнаність загальнонаукових та спеціальних методів та дослідницьких підходів, розуміння етико-практичної значущості політичного знання; ключові політологічні поняття, теорії і методи аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту;

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН-01-з	Розуміння предметної області та базової специфіки професійної діяльності: <ul style="list-style-type: none">- знання класичних і сучасних теорій політики;- знання основних принципів і підходів до аналізу структури політичних систем, класифікації політичних режимів, природи і сутності політичної та державної влади;- знання теорій походження та моделей держави; знання структури і функцій системи державного управління.
ПРН-02-з	Знання на відповідному рівні загальну природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи основні віхи розвитку уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.
ПРН-03-з	Базові знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології.
ПРН-02-у	Вільно володіти базовим професійним категорійно-поняттєвим та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.
ПРН-03-у	Застосовувати ключові політологічні поняття, теорії та методи до аналізу

	владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.
ПРН-10-у	Вільно спілкуватися англійською або іншою іноземною мовою у професійній комунікації.
ПРН-03-с	Спілкуватися та презентувати свої ідеї широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Усього	Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1.							
Предмет та проблемне поле політичної філософії							
Тема 1. Політична філософія як галузь філософських знань.	9	2	2	-	-	-	5
Тема 2. Типологія політичного.	13	4	4	-	-	-	5
Модульний контроль	2						
Разом	24	6	6	-	-	-	10
Змістовий модуль 2.							
Політична онтологія. Політична епістемологія.							
Тема 3. Філософське осмислення політичної онтології: політичне буття, політичний простір, політичний час	8	2	2	-	-	-	4
Тема 4. Політична свідомість	10	4	2	-	-	-	4
Тема 5. Політична епістемологія як осягнення світу політичного.	8	2	2	-	-	-	4
Тема 6. Політична мова.	9	2	2	-	-	-	5
Модульний контроль	2						
Разом	37	10	8	-	-	-	17
Змістовий модуль 4. Політична антропологія							
Тема 7. Політична діяльність і політична поведінка	9	2	2	-	-	-	5
Тема 8. Людина політична в індустріальному та постіндустріальному суспільствах.	13	4	4	-	-	-	5
Модульний контроль	2						
Разом	24	6	6	-	-	-	10
Семестровий контроль	5						
Усього годин	90	22	20	-	-	-	37

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Предмет та проблемне поле політичної філософії.

Тема 1. Політична філософія як галузь філософських знань.

Політика як спосіб організації суспільного життя, зняряддя цілеспрямованих дій окремих людей, соціальних груп, партій, організацій, держави. Виникнення політики як явища суспільного життя. Походження терміна «політика». Генеза поняття «політика» в історії філософської думки. Світ політичного та його буття. Політика як мистецтво можливого. Політика як об'єкт окремої галузі філософського знання - політичної філософії. Відмінність політичної філософії від інших галузей знань про політику та їх взаємозв'язок: політична філософія і політологія; політична філософія і політична соціологія; політична філософія і політична психологія; політична філософія і загальноісторична теорія політики; політична філософія і філософія права. Доцільність філософського осмислення політики. Предмет політичної філософії. Мета політичної філософії. Основні завдання політичної філософії. Політична філософія у сучасному світі і в Україні.

Основні поняття теми:

політика, соціальні групи, партії, організації, держава, генеза, філософська думка, буття, мистецтво, політична філософія, політична філософія, політична психологія, філософія права.

Тема 2. Типологія політичного.

Сутність категорії політичне. Три аспекти розуміння політичного. Політичне як антагоністичне. Аналіз роботи К. Шміта «Поняття політичного». Виявлення специфічно політичного відношення розвитку суспільства. Поняття друга і ворога у категорія політичного. Сепарація політичної сфери від інших сфер людської діяльності, сегментів суспільного життя. К. Шміт як «ідейний наступник» Т. Гоббса. Осмислення філософського зв'язку ідей К.Шміта з політичними ідеями європейського консерватизму: Ж. де Местр, Д. Кортес, Г. Плеснер, М. Гайдегер. Політичне як агоністичне, як засіб подолання конфліктів. Погляди Шан таль Муфф і Джона Грея, які простежують глибинні культурні та історичні корені «агоністичного». Модель агоністичної демократії, як стратегія боротьби з сучасним політичним фундаменталізмом. Ш. Муфф versus К. Шміт. Агоністичний лібералізм проти політичного лібералізму Дж. Роулза. Політичне як уявне і символічне. Символічне як чинник внутрішньої згуртованості суспільства, проведення філософської сепарації особи від іншого (чужого). Піддаються аналізу ідеї Ю. Габермаса та Ж. Бодріяра щодо аналізу «Пізнього капіталізму». Осмислення політичних спільнот за допомогою уяви (Б. Андерсон). Розуміння політичного як уявного та символічного.

Основні поняття теми:

політичне, антагоністичне, суспільство, сепарація, конфлікти, демократія, символічне, осмислення, уявне.

Змістовий модуль 2. Політична онтологія. Політична епістемологія.

Тема 3. Філософське осмислення політичної онтології: політичне буття, політичний простір, політичний час.

Природа світу політичного. Місце політичної сфери в структурі суспільства. Конфліктність як сутнісна конструкція політичного буття в класичних політичних теоріях. Політична онтологія марксизму. Консенсус як метод моделювання політичного буття в сучасних політичних концепціях. Постмодерністські трактування політичного буття. Інтеграційна роль політичного. Поняття «влада». Генеза і природа влади. Різновиди влади. Концепції політичної влади (марксистська, структурно-функціоналістська, біхевіористська, телеологістська, фрейдистська та ін.). Сутність трактувань дефініції політичної влади. Особливості політичної влади. Форми здійснення влади: панування, керівництво, управління, контроль. Диференціація влади. Легітимність політичної влади. Політична влада і сучасні проблеми політичної філософії: М. Фуко (поняття сутності влади), Ю. Габермас (теорія комунікативної дії, дискурсивна етика, сучасна політика) та Іоан Павло II (ідеї політичного універсалізму). М. Фуко і розуміння сутності влади як прихованого насильства. Дисциплінарна влада. Машина політичного. Легітимність як проблема політичної філософії.

Поняття політичного простору. Протяжність і дискретність політичного простору. Політико-географічне і структурний (умовний) політичний простір. Механізми трансляції політичних явищ і змін в просторі. Геополітика як вираз онтології міжнародних інтересів. Глобалізація політичних процесів і стиснення сучасного політичного простору. Проблема багатополюсного світу. Структура політичного простору. Цивілізаційний підхід до політичного простору (теорії М. Данилевського, О. Шпенглера, А. Дж. Тойнбі). Концепція конфлікту цивілізацій С. Гантінгтона. Проблема «Схід – Захід». Проблема політико-просторової самоідентифікації та ідентифікації України.

Політичний час. Розвиток уявлень про час в історії філософії. Фізичний і політичний час. Концепція часу Аврелія Августина. Циклічна і лінійна моделі політичного часу. Есхатологізм і фіналізм в політичній філософії. Проблема «кінця історії». Переривчастість і безперервність політичного часу. Нерівномірність часових параметрів політичних змін. Тимчасова послідовність і детермінація. Революційний і реформістський підходи до політичного часу (К. Маркс, В. Ленін, Е. Бернштейн, К. Поппер). Структурування часу (стадіальний підхід, ідея «висьового часу» К. Ясперса). Політичне час Сходу і політичний час Заходу. Проблема сучасності і прискорення часу.

Основні поняття теми:

політичний світ, політична сфера, конфліктність, політичні теорії, політичне буття, онтологія, влада, легітимність, філософія, приховане насильство, політичний простір, глобалізація політичних процесів, самоідентифікація, ідентифікація, політичний час, концепція часу, проблема сучасності.

Тема 4. Політична свідомість.

Політична свідомість як особлива форма суспільної свідомості. Структура політичної свідомості: буденна політична свідомість (емпірична політична свідомість і суспільна політична психологія); теоретична політична свідомість (політична теоретична свідомість; політична ідеологія). Типи політичної свідомості (ліберальна, консервативна, соціалістична (комуністична); етатистська, анархістська, демократична, авторитарна, тоталітарна, радикальна, реформістська, революційна, бюрократична, ринкова).

Гене́за та тлумачення поняття «ідеологія». Ідеологія як форма суспільної свідомості. Політична ідеологія. Структурні елементи політичної ідеології: політична ідея, політична гіпотеза, концепція політичного розвитку, політична теорія, політичний ідеал, політичне гасло, політична програма. Функції політичної ідеології: цілеутворююча, програмно-практична, інтегративна, мотивуюча, комунікативна, пізнавальна, аксіологічна, пропагандистська, апологетична. Особливості створення політичної ідеології.

Різновиди сучасних політичних ідеологій. Ідеологія лібералізму. Ідеологія консерватизму. Ідеологія комунізму. Ідеологія соціал-демократії. Радикальні і національні ідеології.

Основні поняття теми:

політична свідомість, буденна політична свідомість, теоретична політична свідомість, гене́за, ідеологія, політична ідея, політична гіпотеза, політичний розвиток.

Тема 5. Політична епістемологія як осягнення світу політичного.

Філософські підстави політичної епістемології. Світ політичного в контексті проблеми пізнаваності. Онтологічна специфіка світу політичного і її вплив на характер політичного пізнання. Типологія ірраціональних підходів до політики: теологічне розуміння політики, політика як сфера непізнаваного, політика як здійснення волі. Можливість раціонального розуміння політики: політика як взаємодія раціонально-орієнтованих індивідів; політика як емоційно-вольова взаємодія; політична реальність і сфера підсвідомого; політика як сфера сакрального.

Політична епістемологія класичного раціоналізму: аксіоматичний метод (Б. Спіноза), еміріко-індуктивний метод (Т. Гоббс). Особливості раціоналізму філософів Просвітництва (Дж. Локк, Ш.Л. Монтеск'є) і класиків німецької філософії (І. Кант, І.Г. Фіхте, Г.В.Ф. Гегель, Л. Фюрбах). Політична епістемологія класичного позитивізму (О. Конт, Г. Спенсер): розуміння законів природи і причинності, вчення про структуру наукового знання. Політична епістемологія в школі суб'єктивної соціології (М.К. Михайлівський). Політична епістемологія марксизму: діалектичний метод, трактування практики як орієнтації політичного мислення. Суб'єкт політичного пізнання. Включеність суб'єкта політичного пізнання в його об'єкт. Вплив суб'єкта політичного пізнання на об'єкт і неможливість «незалежного спостерігача». Універсалізм і номіналізм в пізнанні

політичних процесів і явищ. Політичне знання і політична інтуїція. Поняття політичної картини світу.

Політичне пізнання як предмет політичної філософії. Теорія політичного пізнання. Поняття «закономірність політичного буття» і «закон політичної науки». Свідоме та стихійне у політичних законах. Марксистське та веберівське трактування суспільно-політичних законів: порівняльний аналіз. Механізм використання законів суспільно-політичної життєдіяльності: основні складові. Використання об'єктивних законів суспільно-політичного життя: можливості та межі.

Поняття методології. Філософська методологія у вивченні політичних явищ і процесів. Загально-наукові методи вивчення політики. Спеціально-пошукові методи політичного пізнання. Періодизація розвитку методології політичної науки (класичний, інституціональний, біхевіористський, постбіхевіористський). Характеристика традиційних і сучасних методів політичного пізнання: історичний, нормативний, інституціональний, порівняльний (компаративний), системний, структурно-функціональний, біхевіористський.

Основні поняття теми:

політична епістемологія, світ політичного, політичне пізнання, воля, політичне пізнання, універсалізм, номіналізм, політична філософія, політичні закони, суспільно-політичне життя, методології, періодизація.

Тема 6. Політична мова.

Мова як засіб політичної комунікації і як середовище спілкування. Гносеологічна функція політичної мови. Політична лексика. Політична мова і політичний текст. Політичний дискурс. Проблема сенсу політичного висловлювання.

Невизначеність і умовність значень політичної культури. Символізм політичної мови. Неологізми в політичній мові. Ідеологізація політичної мови. Політична мова як засіб контролю. Мовні пастки і маніпуляція свідомістю засобами політичної мови. Роль політичної метафори в маніпулюванні свідомістю. Політична софістика. Мова тоталітарного суспільства. «Новояз» Дж. Оруелла.

Відчуженість політичних мов як відчуженість політичних систем, політичних культур і цінностей. Особливості політичної мови сучасної України. Герменевтика як посткласический метод дослідження: проблеми політичної інтерпретації. Розуміння тексту в класичній та постмодерністській традиції. Політичний текст. Сенс і мова. Сприйняття мови. Фонематическая культура. Поняття дискурсу. Текст- контекст-дискурс. Політичний дискурс. Дискурсивність політичних текстів. Раціональність і теоретична свідомість в політиці. Конфіденційність мови і агресія тексту. Письмовий характер політичної свідомості західного суспільства.

Основні поняття теми:

політична комунікація, гносеологія, політична мова, політична лексика, політичне висловлювання, політична культура, мовні пастки, політична метафори, політична софістика, політичні системи, політичні цінності, герменевтика,

політичний текст, політичний дискурс, свідомість конфедераційності, агресія, політична свідомість.

Змістовий модуль 3. Політична антропологія.

Тема 7. Політична діяльність і політична поведінка.

Політична дія як предмет філософського осмислення. Історична зміна філософських поглядів на політичну діяльність. Сутність та основні ознаки політичної діяльності. Види політичної діяльності. Форми політичної боротьби: мітинг, демонстрація, маніфестація, політичний конфлікт, політичний екстремізм, повстання, війна. Політичний компроміс. Політична взаємодія. Гуманізація суспільно-політичних відносин. Політичне представництво. Публічне адміністрування. Політична залученість. Політичне відчуження. Політична пасивність та активність. Теорія прийняття політичних рішень. Раціональні та ірраціональні чинники в прийнятті політичних рішень.

Сутність політичної поведінки. Види політичної поведінки: реакція, періодична участь, діяльність у політичних організаціях, рухах, партіях; виконання політичних функцій у межах державних органів: служба в армії, органах державного управління й охорони правопорядку; відвідування політичних зборів, освоєння і передача політичної інформації, участь у політичних дискусіях; пряма дія - безпосередній вплив на функціонування і зміну політичних інститутів через такі форми політичної діяльності, як мітинги, демонстрації, страйки, голодування, кампанія непокорності чи бойкоту; вплив на хід політичних процесів через звертання і листи, зустрічі з політичними лідерами, представниками державних і політичних організацій і рухів. Індивідуальна і масова політична поведінка. Раціоналізація політичної поведінки.

Основні поняття теми:

політична дія, осмислення, філософські погляди, політична діяльність, політична боротьба, мітинг, демонстрація, маніфестація, політичний екстремізм, повстання, війна, компроміс, взаємодія, залученість, відчуження, пасивність, активність, політичні рішення, політична поведінка, політична участь, армія, політичні лідери політичні організації і рухи, політична поведінка.

Тема 8. «Людина політична» в індустріальному та постіндустріальному суспільствах.

Сутність доіндустріального, індустріального та постіндустріального суспільства. Дискусія про природу людини політичної в Новий час: сенсуалітичне трактування людини політичної в філософії Просвітництва; вульгарно-матеріалістичні трактування людини політичної (Расизм, соціал-дарвінізм); діалектико-матеріалістичне розуміння природи людини; сциентизм в розумінні людини політичного: від О. Конта до Ф. Скіннера.

«Сутнісна безпритульність» людини в політичному світі за постсучасних умов. Дегуманізація і трансформація людського буття в сучасному політичному світі. Форми дегуманізації: 1) дегуманізація смислу цінностей (аксіологічний вимір); 2) дегуманізація смислу мистецтва і естетики (естетичний вимір); 3)

дегуманізація методології наук про людину та метафілософії методологічний вимір); 4) дегуманізація ідентифікації людини і речей (ідентифікаційний вимір).

Види постсучасної людини: Homo electronicus, homo irretius (омережена людина) homo virtualis (С. Хоружий), homo complexus (Е. Морен). Зв'язок віртуалізації та дегуманізації.

Поняття політичних цінностей. Політичні цінності в системі соціальних цінностей. Співвідношення політичних цінностей і політичних норм. Політичні ідеали. Проблеми справедливості і рівності в політичній філософії. Теорія ліберальної справедливості Дж. Ролза: суспільне благо, приватний інтерес, рівні можливості. Індивідуалізм і колективізм, альтруїзм і егоїзм з точки зору політичної філософії. Основні принципи, цінності та ідеали «відкритого» і «закритого» товариств: політична аксіологія К. Поппера. Цінності ліберально-демократичної політичної філософії. Рівність як концепція і як цінність. Переломлення етичних цінностей совісті, вищого блага, справедливості в основоположні. Соціал-демократичні версії справедливості. Демократія і справедливість. Консервативні погляди на справедливість. Концепції свободи в політичній філософії. Проблеми політичної етики, справедливий соціальний устрій, фундаментальні права людини, розумне співвідношення свободи, рівності, справедливості. Східні і європейські традиції цінностей: між суцим і належним. Обґрунтування вищого блага людства як основна мета політичної філософії і політики. Співвідношення загального політичного блага і цілей її досягнення. «Моральний компроміс» як категоричний імператив політичної етики. Етика ненасильства (М. Ганді, М.Л. Кінг). Етико-політичні ідеали Китаю і Японії. «Стан постмодерна» – діагноз сучасного суспільства.

Основні поняття теми:

Суспільство, дискусія, політична філософія, політичний світ, дегуманізація і трансформація людського буття, постсучасна людина, політичні цінності, політичні норми, справедливість, демократія, етика, соціальний устрій, етико-політичні ідеали, цінності, сучасне суспільство.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	3	3	5	5	3	3
Відвідування семінарських занять	1	3	3	4	4	3	3
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	3	30	4	40	3	30
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
-Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	4	20	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-	-	-
Разом		-	71	-	94	-	71
Максимальна кількість балів: 236							
Розрахунок коефіцієнта: $60/236=0,254$							

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Самостійна робота – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом. Упровадження в практику навчальної програми різноманітних форм самостійної роботи активно сприяє модернізації навчального процесу шляхом подолання протиріч між трансляцією знань і їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії та практики.

Мета самостійної роботи студентів:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів;
- формування умінь і навичок самостійної розумової праці;
- розвиток морально-вольових зусиль;
- формування в студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань як необхідної умови професійного становлення.

Завдання самостійної роботи студентів:

- навчання студентів самостійно працювати з різними джерелами інформації;
- творче сприйняття і осмислення навчального матеріалу;
- формування навичок щоденної навчальної самостійної роботи.

Зміст самостійної роботи полягає в таких положеннях:

- самостійне вивчення теоретичних, історичних і науково-практичних тем;
- самостійна робота з джерелами та літературою з метою кращого засвоєння програмного матеріалу;
- підготовка наукових повідомлень, інформаційних довідок;

– підготовка вибіркового дослідного завдання на базі критичного огляду наукових публікацій, розроблення пропозицій щодо вирішення актуальних проблем або прогнозів за обраною тематикою;

– презентація та захист результатів виконання вибіркового дослідницького завдання.

Самостійна робота студентів повинна забезпечити:

- системність знань та засобів навчання;
- володіння розумовими процесами;
- мобільність і критичність мислення;
- володіння засобами обробки інформації;
- здібність до творчої праці.

Одним із видів самостійної роботи є опрацювання лекційного матеріалу, визначення головного в змісті лекції, засвоєння її основних моментів. Для систематизації отриманих знань з дисципліни до кожної наступної теми слід ретельно готуватись: систематично опрацьовувати матеріал попередньої лекції, рекомендовану літературу, повторювати пройдений матеріал.

Критерії оцінювання – кожна робота оцінюється у 5 балів.

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1	Глибина і повнота розкриття завдань	2 бали
2	Повнота використання рекомендованої літератури	1 бали
3	Обґрунтування висновків	0,5 бали
4	Грамотність, стиль викладу, оформлення роботи	1 бал
5	Обсяг виконаної роботи	0,5 бал

Формою самостійної роботи студентів є виконання індивідуальної науково-дослідної роботи у формі *реферату* на відповідну тему з курсу «Філософські студії. Філософія.», презентації у програмі PowerPoint чи SMART Notebook і має сприяти розвитку пізнавальних навичок студентів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критичного мислення.

Завдання для самостійної роботи за темами:

№з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
1	Політична філософія і філософія політики.	5	5
2	Політичне як агоністичне, як засіб подолання конфліктів.	5	5
3	Політичне буття суспільства: структура та закономірності.	4	5
4	Мультиідеологічність сучасного політичного світу: ідеологія лібералізму; ідеологія консерватизму; ідеологія комунізму; ідеологія соціал-демократії; радикальні і національні ідеології.	4	5
5	Поняття політичної картини світу.	4	5

6	Політична мова як засіб контролю. Мовні пастки і маніпуляція свідомістю засобами політичної мови.	5	5
7	Політична наука як вищий рівень розвитку політичної свідомості.	5	5
8	Сутнісна безпритульність» людини в політичному світі за постсучасних умов.	5	5
	Разом	37	40

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, за виконання індивідуальних самостійних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- а) *Методи усного контролю:* робота в малих групах, інтерактивні презентації, індивідуальний контроль, брифінг, дискусія, розгляд проблемних питань, фронтальне (комбіноване) усне опитування, колоквиум, ігрові ситуації, контрольна співбесіда з проблеми модуля, тренінг, підбір власної бібліотеки, складання тез.
- б) *Методи письмового контролю:* вхідні тести, практикум, контрольна робота, розробка графіків, таблиць, схем, діаграм, презентація особистого проекту, міні-диктант з визначення термінів, контрольна робота, творчі (дослідницькі) завдання, підготовка письмових відповідей на проблемні питання.
- в) *Комп'ютерного (дистанційного) контролю:* мережеве навчання, консультаційного форуму, практичних робіт в асинхронному режимі, навчального проекту (моделювання політичного процесу чи явища) в синхронному режимі, хмарні технології, заняття з представленням знань та умінь моделі кореспондентського навчання, проект з залученням SMART-технологій.
- г) *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни (п. 7), де зазначено види контролю і кількість балів за видами. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.
- Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- Комп'ютерного контролю: тестові програми.
- Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Об'єкт та предмет політичної філософії.
2. Маніпулятивні технології впливу на політичну свідомість.
3. Політична філософія і політологія.
4. Види постсучасної людини: *Homoelectronicus*, *homoirretius* (омережевлена людина) *homovirtualis* (С. Хоружий), *homocomplexus* (Е. Морен).
5. Політична філософія і філософія політики.
6. Критика метанаративів в політичних студіях постмодерністів.
7. Політична філософія і політична психологія.
8. Дегуманізація і трансформація людського буття в сучасному політичному світі.
9. Політична філософія і політична соціологія.
10. Індивідуальна і масова політична поведінка.
11. Мета політичної філософії.
12. Сутність доіндустріального, індустріального та постіндустріального суспільства.
13. Основні завдання політичної філософії. Роль та значення політичної філософії в постсучасному світі.
14. Філософські підстави політичної епістемології.
15. Сутність категорії політичне.

16. Гносеологічна функція політичної мови.
17. Три аспекти розуміння політичного. Політичне як антагоністичне.
18. Роль політичної метафори в маніпулюванні свідомістю. Політична софістика.
19. Сутність політичного в концепції К.Шміта.
20. Політична мова і політичний текст. Символізм політичної мови.
21. Політичне як агоністичне, як засіб подолання конфліктів.
22. Герменевтичний метод в діалозі цивілізацій.
23. Модель агоністичної демократії.
24. «Сутнісна безпритульність» людини в політичному світі за постсучасних умов.
25. Агоністичний лібералізм проти політичного лібералізму Дж. Роулза.
26. Теорія прийняття політичних рішень. Раціональні та ірраціональні чинники в прийнятті політичних рішень.
27. Політичне як уявне і символічне.
28. Форми політичної боротьби: мітинг, демонстрація, маніфестація, політичний конфлікт, політичний екстремізм, повстання, війна.
29. Роль і значення символів в політичному житті суспільства.
30. Поняття політичної картини світу.
31. Аналіз «Пізнього капіталізму» в роботах Ю. Габермаса та Ж. Бодріяра.
32. Концепції справедливості в сучасній політичній філософії: лібералізм, соціалізм, консерватизм.
33. Осмислення політичних спільнот за допомогою уяви (Б. Андерсон).
34. Проблема раціоналізації політичної поведінки в сучасній Україні.
35. Сутність та зміст політичної свідомості.
36. Сутність політичної поведінки. Відмінність та тотожність в змісті понять «політична діяльність» і «політична поведінка».
37. Філософське осмислення політичної онтології.
38. Політичний дискурс. Проблема сенсу політичного висловлювання.
39. Влада як підстава політичного буття.
40. Динаміка поглядів на людину політичну від Нового часу до постсучасності.
41. Розуміння сутності влади як прихованого насильства у творчості М.Фуко.
42. Суб'єкт політичного пізнання.
43. Поняття політичного простору. Протяжність і дискретність політичного простору.
44. Поняття методології. Філософська методологія у вивченні політичних явищ і процесів.
45. Політико-географічний і структурний (умовний) політичний простір.
46. Евристичне значення синергетики як методу. Політичний розвиток як нелінійний процес.
47. Глобалізація політичних процесів і стиснення сучасного політичного

простору.

48. Характеристика традиційних і сучасних методів політичного пізнання: історичний, нормативний, інституціональний, порівняльний, системний, структурно-функціональний, біхевіористський.
49. Цивілізаційний підхід до політичного простору (теорії М. Данилевського, О. Шпенглера, А. Дж. Тойнбі).
50. Політична мова як засіб контролю. Мовні пастки і маніпуляція свідомістю засобами політичної мови.
51. Проблема політико-просторової самоідентифікації та ідентифікації України.
52. Вплив суб'єкта політичного пізнання на об'єкт і неможливість «незалежного спостерігача».
53. Політичний час. Нерівномірність часових параметрів політичних змін.
54. Форми дегуманізації: дегуманізація смислу цінностей; дегуманізація смислу мистецтв і естетики; дегуманізація методології наук про людину та метафілософії; дегуманізація ідентифікації людини і речей.
55. Структурування часу (стадіальний підхід, ідея «вісьового часу» К. Ясперса).
56. Сутність та основні ознаки політичної діяльності. Види політичної діяльності.
57. Структура політичної свідомості: політична ідеологія, політична психологія, політична наука.
58. Сутність політичної психології.
59. Генеза та тлумачення поняття «ідеологія».
60. Політична дія як предмет філософського осмислення.
61. Мультиідеологічність сучасного політичного світу: ідеологія лібералізму; ідеологія консерватизму; ідеологія комунізму; ідеологія соціал-демократії; радикальні і національні ідеології.
62. Політичне знання і політична інтуїція.

6.6 Шкала оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 90 год., із них: лекції – 22 год., семінарські заняття – 20 год., самостійна робота – 37 год., модуль. контр. – 6 год., семестровий контроль – 5 год.

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль 1. Предмет та проблемне поле політичної філософії (71 бал)		Змістовий модуль 2. Політична онтологія. Політична епістемологія. (94 бали)				Змістовий модуль 3. Політична антропологія (71 бал)	
	Теми	1	2	3	4	5	6	7
Лекції (теми, бали)	Тема 1. Політична філософія як галузь філософських знань. (1 бал)	Тема 2. Типологія політичного (2 бали)	Тема 3. Філософське осмислення політичної онтології: політичне буття, політичний простір, політичний час. (1 бал)	Тема 4. Політична свідомість. (2 бали)	Тема 5. Політична епістемологія як осягнення світу політичного. (1бал)	Тема 6 Політична мова. (1бал)	Тема 7. Політична діяльність і політична поведінка (1 бал)	Тема 8. Людина політична в індустріальному та постіндустріальному суспільствах (2 бали).
Семінарські заняття (теми, бали)+ відвідування семінарів	Тема 1. Політична філософія як галузь філософських знань. (10+1 бал)	Тема 2. Типологія політичного (20+2 бали)	Тема 3. Філософське осмислення політичної онтології: політичне буття, політичний простір, політичний час. (10+1 бал)	Тема 4. Політична свідомість. (10+1 бал)	Тема 5. Політична епістемологія як осягнення світу політичного. (10+1 бал)	Тема 6 Політична мова. (10+1 бал)	Тема 7. Політична діяльність і політична поведінка (10+1 бал)	Тема 8. Людина політична в індустріальному та постіндустріальному суспільствах (20+2 бали)
Самостійна робота	Самостійна робота до першої теми (5 балів)	Самостійна робота до другої теми (5 балів)	Самостійна робота до третьої теми (5 балів)	Самостійна робота до четвертої теми (5 балів)	Самостійна робота до п'ятої теми (5 балів)	Самостійна робота до шостої теми (5 балів)	Самостійна робота до сьомої теми (5 балів)	Самостійна робота до восьмої теми (5 балів)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)		МКР 2 (25 балів)				МКР 3 (25 балів)	
Семестровий контроль	екзамен							

8. Рекомендовані джерела

а) основні (базові)

1. Воловик В. І. Політична філософія: [навч. посіб. для студ.вищ. навч. закл.] / В.І. Воловик. – Запоріжжя: Просвіта, 2012-183с.
2. Гаєвський Б.А Філософія політики / Б.А. Гаєвський – К.: Вища шк., 2005.
3. Катлубович Т.І. Людина і політика: (навч. посіб.) / Т.І. Катлубович. – К.: Нац. ун-т технологій та дизайну. – К.: КНУДТ, 2012. 99 с.
4. Подмазко Є.А. Загальна теорія політики як метатеорія / Є.А. Подмазко. - Одеса: Друк, 2008. 220с.
5. Політична філософія: підручник / Є.М. Суліма, М.А. Шепелєв, В.В. Кривошеїн, В.Ю. Полянська. – К.: Знання, 2006. 799 с.
6. Філософія політики: Хрестоматія: У 4 т. / Ред. кол.: Губерський Л.В. (керівник) та ін. – К.: Знання України, 2003. – Т. 1. 364 с., Т. 2. 370 с., Т. 3. 407 с., Т. 4. 429 с.
7. Харченко Ю.В. Політичне в соціокультурній динаміці / Ю.В. Харченко; Нац. Авіац. Ун-т. – Кіровоград:Імекс. – ЛТД, 2015. 343 с.
8. Шевчук Д. М. Сучасна політична філософія: навчальний посібник / Д.М. Шевчук. – Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2012. 347с.
9. Шевчук Д.М. Смысл і межі політичного: філософська інтерпретація / Д.М. Шевчук. – Острог: Вид-во Нац. Ун-ту « Остроз. акад.» 2014. 373с.

б) додаткові

1. Андрущенко В.П., Губерський Л.В., Михальченко М.І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія. Підручн. для вищ. навч. закл. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – Вид.4, випр. та доп. Юрінком Інтер, 2016. 552 с.
2. Консерватизм: Антологія /Упоряд.: Олег Проценко, Василь Лісовий. К.: Смолоскип, 1998. 598 с.
3. Копилов В.О. Влада і знання: генезис ідеї епістемократії/ В.О. Копилов; М-во освіти і науки України, Нац. аерокосмічний ун-т ім. М.Є. Жуковського» Харк. авіац. ін-т».- Х.: НАУ ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», 2009. 511с.
4. Лібералізм: Антологія /Упоряд.: Олег Проценко, Василь Лісовий. К.: Смолоскип, 2002. 1126 с.
5. Полуденко С.В. Історіософі та історія теорії політики: авт. підр. / Полуденко С.В. Слов'янськ: Маторін Б.І., 2013.
6. Філософія політики: Короткий енциклопедичний словник / Ред. кол.: Губерський Л.В. (керівник) та ін. – К.: Знання України, 2002. 670 с.

в) першоджерела:

1. Арндт Х. Становище людини. – Львів: Літопис, 1999. – 255 с.
Арон Р. Опій інтелектуалів. – К.: Юніверс, 2006. 272 с.

2. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть / Ж. Бодріяр. – Львів : Кальварія, 2004. 376 с.
3. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція / Ж. Бодріяр; [пер. з фр. Вол. Ховхун]. – К. : Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2004. С. 34–35.
4. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство. – Львів: Літопис, 2000. 318 с.
5. Гірц К. Ідеологія як культурна система // Гірц К. Інтерпретація культур. – К.: Дух і літера, 2001. С. 227-273.
6. Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність / Оля Гнатюк. – К. : Критика, 2005. 528с.
7. Горкгаймер М. Критика інструментального розуму. К.: ППС-2002, 2006. 282 с.
8. Дельоз Ж. Капіталізм і шизофренія: Анти-Едіп / Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі. – К. : КАРМЕ-СІНТО, 1996. 382 с.
9. Жижек С. Дразливий суб’єкт: відсутній центр політичної онтології. К.: ППС-2002, 2008. 510 с.
10. Макінтайр Е. Після чесноти : дослідження з теорії моралі : [пер. з англ.] / Е. Макінтайр. – К. : Дух і література, 2002. 438 с.
11. Рікер П. Ідеологія та утопія / Поль Рікер; [пер. з англ.]. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. 386 с.
12. Ролз Дж. Теорія справедливості / Дж.Ролз; [пер. з англ. О.Мокровольский]. – К. : Вид-во Соломії Павличко „Основи”, 2001. 882 с.
13. Тейлор Ч. Мультикультуралізм і „політика визнання”. – К.: Альтерпрес, 2004. 172 с.
14. Уолцер М. Про толерантність. – Харків: Видавнича група «РА-Каравела», 2003. 148 с.
15. Штромайер Г. Політика і мас-медіа. – К.: КМ-Академія, 2008. 303 с.

Англомовні.

1. Agamben G. Remnants of Auschwitz: the witness and the archive. — New York:Zone Books, 1999. 175 p.
2. Althusser L. Ideology and Ideological State Apparatuses // Mapping Ideology. Ed. by Slavoj Zizek. — London, New York: Verso, 1997. P 100-140.
3. Barbe B. Jihad vs. McWorld: how Globalism and Tribalism are Reshaping the World. — New York: Ballantine, 1996. — 432 p. Beetha D.The Legitimation of Power. — London: Macmillan, 1991. 2
4. Bell D. Communitarianism and its critics. — Oxford: Oxford University Press, 1993. 256 p.
5. Bourdieu P. Homo Academicus. — Paris, 1984. — 304 p. Bronk A. Zrozumieć świat współczesny. — Lublin: TN KUL, 1998. 335
6. Butler J. Undoing Gender. — New York: Routledge, 2004. — 273 p. Castells M. Communication Power. — Oxford: Oxford University Press, 2009.571 p.
7. Crowder G. Isaiah Berlin: liberty and pluralism. — Cambridge: Polity Press,2004. 229 p.
8. Crypto Anarchy, Cyberstates, and Pirate Utopias.Ed. by Peter Ludlow. — Cambridge, London, 2001. 485 p.

9. Davis O. Jacques Ranciere. — Cambridge: Polity Press, 2010. 224 p.
10. Easton D.A Systems Analysis of Political Life. — New York: Willey, 1965. 507 p. Empire's new clothes: reading Hardt and Negri. — New York, London: Routledge, 2004. 345 p.
11. Fisk M. History and Reason in Rawls' Moral Theory // Reading Rawls. Critical Studies on Rawls' A Theory of Justice. Ed. By Norman Daniels. — Oxford: Basil Blackwell, 1975. P. 53-140.
12. Friedman J. Cultural Identity & Global Process. — London: SAGE Publications, 1996. 270 p.
13. Furedi F. Gdzie się podzieli wszyscy intelektualiści? — Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 2008. 166 s.
14. Giddens A. The consequences of modernity. — Stanford: Stanford University Press, 1991. 188 p.
15. Gray J. False Dawn: The Delusions of Global Capitalism by John Gray. — New York: The New Press, 1998. 262 p.
16. Gray J. Isaiah Berlin. — Princeton: Princeton University Press, 1997. — 189 p.
17. Eastern Europe and the Challenges of Globalization // Between Globalization and National Identity. The Council for Research in Values and Philosophy. Washington, 2005. — P. 239-249.